

Goede Week gesprek 2021: bisschop Lode van Hecke

Interview: Geert De Cubber

Dit boekje is de neerslag van het tweede deel van een veertigdagengesprek dat op 2 februari 2021 werd opgenomen in het sobere decor van de kapel van de Roosenbergabdij in Waasmunster.

Je kan het hele gesprek in twee delen en in afzonderlijke afleveringen bekijken op www.bisdomgent.be/40dagengesprek2021

In het optekenen van de antwoorden zijn we dicht bij de spreekstijl gebleven.

Geert De Cubber, Karen Germeys en Peter Malfliet

De Goede Week begint met Palmzondag. Christus wordt feestelijk onthaald in de stad, in Jeruzalem. Hoe rijm je die uitbundigheid met wat amper enkele dagen later gebeurt?

“Eigenlijk is dat shockerend. Ik heb dat altijd zo beleefd, elk jaar opnieuw als ik vooring in de liturgie van palmzondag in de abdij: ‘Hosanna!’ roepen op het voorplein van de kerk en minder dan een half uur later hoor je dan het passieverhaal. Het zijn diezelfde mensen die roepen: ‘Kruisig Hem!’ Je zou kunnen denken: als ik toen geleefd zou hebben, had ik het niet zo gedaan. Wel, daar ben ik niet zo zeker van.”

“Ik zou antwoorden: ‘Tja, zo zitten we in elkaar’. Op het ene moment roepen we ‘Hosanna!’ (wat betekent: red ons!). Wij hebben het natuurlijk vóór Jezus als Hij ons redt. Er zijn meer mensen die naar de kerk gaan in de coronaperiode, die een kaarsje komen branden, want wij hebben redding nodig. Als Jezus in Jeruzalem toekwam, werd Hij gezien als iemand die mensen genezen had. Hij werd toegejuicht. Hij zou misschien nog wel meer doen als we Hem tot koning kronen.”

“Maar men had niet gezien wie Hij is, het is het hoofdthema in het Marcusevangelie dat we dit jaar lezen. Daar is het heel duidelijk. Heel die passage van Palmzondag wordt bijna alleen maar geconstrueerd rond het feit dat Jezus op een veulen zit. Bij Marcus gaat het daarover: Jezus zit niet op een strijdpard. Hij is de nederige koning, Hij is de koning van de vrede. De mensen zien Jezus de genezer, maar ze zien te weinig het symbool dat de identiteit van Jezus uitdrukt.”

“Enkele ogenblikken later vinden we in het passieverhaal diezelfde identiteit terug, maar met een totaal verschillende reactie. Het hangt ervan af welk evangelie je leest, maar ondertussen heeft Jezus al de tempel gereinigd. Dat is al wat minder sympathiek, natuurlijk, en hij komt in confrontatie met de Schriftgeleerden en de oudsten van de godsdienst. Hij komt ook in confrontatie met de politieke leiders. Als men van iemand beweert dat hij zich uitgeeft als koning, dan is dat niet zo aangenaam voor de machthebbers. Het is dezelfde Jezus, Hij heeft dezelfde identiteit maar wij veranderen van register naargelang het ons uitkomt. ‘Hosanna, red ons!’ ofwel ‘Kruisig Hem, dat Hij maar verdwijnt!’ Palmzondag drukt die twee uit en we worden met onze neus op de feiten

geduwd: niet alleen op wie Jezus is, maar ook op wie we zelf zijn. Dan moet ik mezelf de vraag stellen: wie is Jezus voor mij? Is het alleen maar iemand van wie ik het heil verwacht, de genezing – het komt mij goed uit van gelovig te zijn. Of volg ik Hem ook op zijn weg naar het kruis? Jezus heeft gezegd: ‘Wie mijn volgeling wil zijn, Hij moet zijn kruis opnemen’. Dat is minder aangenaam natuurlijk, en met welke perspectief? Palmzondag is één van de dagen die mij het meest uitdagen als het gaat om mijn gevoelens ten aanzien van Jezus.”

Witte Donderdag**Op Witte Donderdag gedenken we de instelling van de eucharistie. Wat betekent dat voor u als monnik, priester, bisschop? Hoe beleeft u die dag?**

“Witte Donderdag beleef ik in de eerste plaats zoals iedere christen. Het is het begin van het paastriduüm, de drie dagen die Pasen uitmaken. Het begint donderdagavond met het laatste avondmaal en eindigt met de vespers van zondag: drie volle dagen.”

“In de plechtige eucharistieviering van Witte Donderdag gebeurt er heel veel. De mensen denken spontaan natuurlijk aan de instellingenwoorden: het is – zoals men zegt – ‘de eerste mis.’ Maar er zit veel meer achter. Wat is de betekenis van die ‘eerste’ eucharistieviering? Jezus zal de volgende dag gekruisigd worden. Hij weet dat Hij naar de dood toe gaat. Hij breekt het brood en geeft de wijn, deelt die rond en zegt: ‘Dit is mijn lichaam en bloed’. Wat betekent zo iets?”

“Voor mij betekent het twee dingen. In de eerste plaats zegt Jezus: ‘Ik deel mijn lichaam en mijn bloed, Ik deel wie Ik ben, Ik deel mijn leven. Ik geef het aan jullie. Dat is de betekenis van wat de volgende dagen zal gebeuren. Als jullie dat nuttigen, als jullie daar deel aan hebben, is het om te worden wat Ik zelf ben. Ook jullie moeten zich geven aan de anderen. Jullie moeten ook het leven delen. Gebroken brood om gegeten te worden’. Dat is al een eerste belangrijke dimensie. Als we de communie ontvangen en de priester zegt: ‘Het lichaam van Christus, het bloed van Christus’ en jij zegt: ‘Amen’, betekent dat dat je aanvaardt om te worden wat je ontvangt. Ik moet worden wat ik ga nuttigen. Ik moet worden als Jezus. Ik moet mezelf geven. Die betekenis kunnen we opnieuw gedenken op Witte Donderdag en ons daar meer bewust van worden.”

“De tweede betekenis van Witte Donderdag is dat Pasen al begonnen is. Het is trouwens geen triestige, maar een heel plechtige viering. Er staan veel bloemen en de klokken luiden. Want Jezus toont daar dat Hij de dood aan het overwinnen is. Wat Hij zal ondergaan, is het ergste wat er kan gebeuren: een kruisdood. Dat was zeker zo in die tijd, maar er zijn vandaag folteringen die er niet voor moeten onderdoen. Daarvan zegt Hij: ‘Ik beslis om dat te doen. Ik breek het brood, ik geef mijn lichaam nog voordat het mij afgenomen wordt’. Dat is wat we noemen ‘de vrijheid van de kinderen Gods’, de christelijke vrijheid. Het leven kan je

ontnomen worden, maar op het moment dat de beul je leven gaat nemen, zeg je: 'ja, maar ik geef het zelf'. Dat maakt een heel groot verschil."

"Dat 'zichzelf geven' wordt dan op Witte Donderdag al uitgelegd doordat men als evangelielezing niet de instellingswoorden neemt – wat op zich eigenlijk verwonderlijk is – maar wel het evangelie van de voetwassing. De drie synoptici, d.w.z. de drie evangelisten Marcus, Mattheüs en Lucas, vertellen het verhaal van het laatste avondmaal zoals we dat terugvinden in de eucharistieviering. Johannes heeft echter niet de instellingswoorden zoals we die uitspreken tijdens de consecratie. Hij vertelt het verhaal van de voetwassing. Ik zou bijna zeggen: in de plaats van de instelling van de eucharistie. Maar het is correcter om te zeggen dat ze samen horen. Jezus stelt daar eigenlijk een sacrament in, ook al behoort de voetwassing niet tot de zeven sacramenten. In de eerste eeuwen werd het wel beschouwd als een sacrament. De voeten wassen van de ander zoals ik dat gedaan heb, dat is dienaar zijn van de ander."

"Wat ik daarmee doe als bisschop? Ik heb het nog niet veel kunnen beoefenen omdat de viering vorig jaar niet kon doorgaan. Ik heb het wel beoefend als abt. Dat zijn voor mezelf indrukwekkende momenten. Als je de voeten wast van je medebroeders, is dat meer dan een ritus. Er nemen ook een aantal gasten deel. Het blijft een heel sterk symbool, een sterke geste. Toen ik zelf gewoon monnik was en de abt mijn voeten kwam wassen, herinner ik me dat ik de eerste keer echt goesting had om te protesteren zoals Petrus: 'Dat ga je niet doen!' En toch gebeurt het. Daartoe zijn we uitgenodigd."

"Witte Donderdag: het is je leven geven zoals Jezus het gedaan heeft. Het is die vrijheid leren waarmee Hij naar de dood gaat, waarbij Hij op voorhand zegt: 'Ik geef mijn leven voor je het kan afnemen' en dat gegeven leven drukt zich heel concreet uit in dienst aan de naaste. Dat is de dienst aan de medemensen, de mensen die met ons samenleven, of ze het nu moeilijk hebben of niet. In ieder geval: het leven van de dienaar, zoals Jezus dat gedaan heeft."

“God is dood”, hoor je soms wel eens, hier en daar zelfs zeer nadrukkelijk. Waar zat God op Goede Vrijdag? Waarom moest Christus sterven, verlaten door alles en iedereen?

“Dat is een moeilijke vraag. De confrontatie met het lijden van Jezus en de confrontatie met het lijden in het algemeen heeft mensen gebracht tot ongeloof. Ik herinner mij nog dat ik het boek las *Biecht van een heiden* van Marnix Gijsen. waarin hij beschrijft waarom hij ongelovig geworden is. Hij geeft twee argumenten waar ik heel goed kan inkomen. Ten eerste: de incarnatie. Als God inderdaad God is, dan kan ik toch niet zeggen dat Hij mens wordt. En ten tweede de fundamentele kwestie: als God God is, hoe kan Hij dan het lijden toelaten? We worden daar direct mee geconfronteerd op Goede Vrijdag. Als Jezus de Zoon van God is, hoe kan Hij dat dan voor zijn eigen Zoon toelaten?”

“Goede Vrijdag is een van de meest pakkende dagen van het jaar. Ik denk dat we onszelf moeten dwingen om stil te staan voor het kruis. In het Westen is het kruis vandaag iets vreselijks. Het is iemand die daar hangt te sterven. We zitten ver van de mooie iconen die de triomferende Christus tonen.”

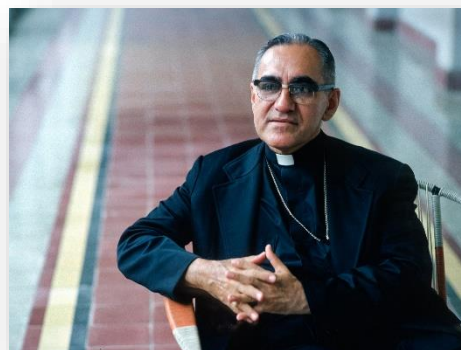
“De eerste reactie is gewoon stil worden. Niet stil worden om een oplossing te krijgen, want de vraag wordt dan alleen nog sterker. Als ik dan echt stil geworden ben voor die stervende man, dan hoor ik elke keer opnieuw de stem die Elie Wiesel laat horen in zijn pakkende boek *De nacht* wanneer hij beschrijft hoe hij toeschouwer is van de ophanging van een aantal joodse medegevangenen: ‘Waar is God nu?’ En het antwoord: ‘Waar is God? Hier is Hij. Hij hangt aan de galg’.”

“Ik weet inderdaad niet waar God is. Wat ik wél weet, is dat Jezus antwoord geeft, dat Hij zelf het antwoord is. Niet op de vraag ‘waar is God?’, maar wel: ‘wie is God?’ Als je kijkt naar het kruis, dan zeg ik: ‘Zo is God’. Ik kan best begrijpen dat in sommige godsdiensten zo’n uitspraak eigenlijk godslasterlijk is. Ten eerste is het ‘God-onterend’. Het is mens-onterend, wat zou het dan niet de God-onterend zijn. Sommigen zeggen: ‘Inderdaad, God is dood want Hij hangt aan dat kruis. Daar is God gestorven’. Maar dat is niet wat ik bedoel, als ik zeg: ‘Zo is God’.”

“Men kan zich ook de vraag stellen: moest Jezus sterven? In het Westen moeten we van een bepaalde theologie af. Die waarin God ons beschuldigt, de schuld opgeëist en uitgeboet moet worden. Dat is afgrijselijk en het kan de reden zijn om te zeggen: ‘die God wil ik niet’. Ik zeg dat ook. Jezus moest voor God niet sterven. Jezus moest trouw blijven aan de liefde, dat wel.”

“Laat me hier ‘de wereld’ in de Bijbelse betekenis even tegenover God stellen. De wereld waarin Jezus terecht kwam, de wereld van de duisternis, die kon met die liefde geen weg. En dan moest Jezus wel sterven. Hij moest sterven in de logica van de oppositie tegen de liefde zoals Hij die bracht. Voor God moest Jezus niet sterven. Integendeel, Hij moest leven brengen, Hij moest ons redden. Maar in een bepaalde logica moest Hij wel sterven. Wij slaan die twee logica’s door elkaar. Maar God is zoals Hij zich daar getoond heeft: trouw aan de liefde tot aan het einde.”

“Om dat beter te begrijpen zou ik willen verwijzen naar twee gebeurtenissen die voor mij op een bijzondere manier actueel zijn. Allereerst naar de biografie van **Oscar Romero**. Je leest daar heel goed wat dat is: ‘moeten sterven’. Oscar Romero was bisschop in El Salvador. Dat was niet een man die wilde sterven, hij had angst voor de dood. Hij voelde op een bepaald moment aan dat het voor hem politiek heel gevaarlijk werd om aan de kant van de armen te staan. Hij kon kiezen om te zwijgen en zich terug te trekken ofwel om door te gaan met de band die hij als herder had met de armen. Hij besepte goed: als ik dat doe, dan staat mijn leven op het spel. En zo gebeurde. Hij werd vermoord. Dat is trouw blijven aan de liefde. Het is niet de dood zoeken. Het is ook niet dat God vraagt dat Oscar Romero zou sterven, maar in een bepaalde logica moest dat wel gebeuren.”

“Om het nog wat actueler te maken stellen, geef ik een voorbeeld dat me heel dierbaar is. Ik denk dat de vastenperiode een goede periode is om de film *Des Hommes et des Dieux* te bekijken waarin medebroeders van mij trouw zijn gebleven aan hun engagement tot op het einde. Ik heb die broeders gekend. Het is nog altijd alsof het gisteren was voor mij.”

“Op een bepaald moment hebben zij gemeend te moeten vertrekken uit het islamitische Algerije, al was het maar omdat men de moslims, hun vrienden, niet zou kunnen beschuldigingen van moord op hen. Je ziet dat heel goed in de film. Het is een prachtige passage waarin zij aan hun burens zeggen: ‘We zijn als vogels op een tak, we hebben gedacht om te vertrekken, we vragen ons alleen af op welk moment’. Dan zegt een buurvrouw: ‘Maar jullie zijn de tak waarop wij zitten. Als jullie vertrekken, dan weten wij niet meer waarheen’. Dan hebben zij uit trouw aan de liefde voor hun burens beslist: wij blijven. Daar zie je waarover het eigenlijk gaat: trouw blijven aan de liefde. Het is moeten en niet moeten. Het is moeten in de logica van de liefde die zegt: ik blijf in ieder geval trouw, maar ik zoek niet het martelaarschap op.”

Stille Zaterdag is een dag die vaak wordt vergeten. Waarom is die dag toch belangrijk?

“Tja, die Stille Zaterdag, we weten vaak niet goed wat ermee te doen. We vinden er niets over in de Bijbel. Er gebeurt ook eigenlijk niets die dag. Het is niet de enige dag in heel het jaar waarop er geen eucharistieviering is – want die is er ook niet op Goede Vrijdag – maar er wordt geen communie gedeeld. Het enige wat overblijft, zijn de gebedstijden.”

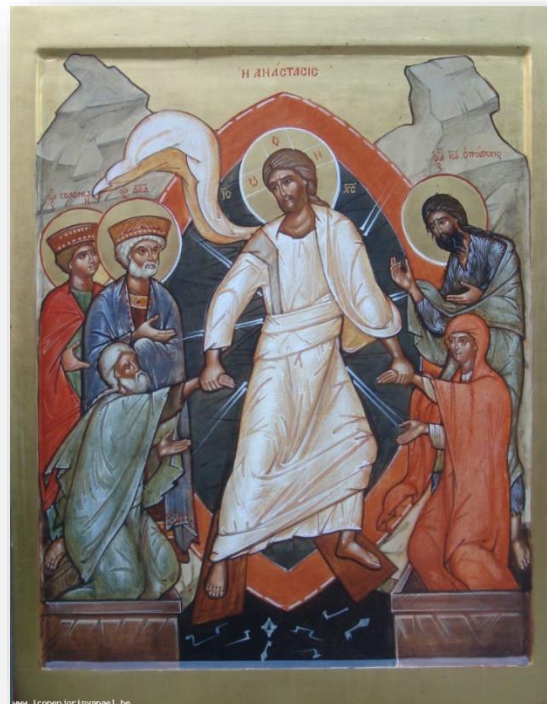
“Toch is die zaterdag belangrijk. Men heeft dat misschien vooral begrepen in de oosterse theologie, waar men veel meer beelden heeft om dat uit te drukken. Stille Zaterdag is: Jezus die neerdaalt ter helle. Dat staat ook in het credo, dus zeggen we dat we erin geloven. Het heeft ook een diepe betekenis.”

“Jezus is echt doodgegaan. Hij is ‘neergedaald’ kan je zeggen – om een ruimtelijk beeld te gebruiken. Hij is ‘onder de aarde’ gegaan in het rijk van de dood. Dat is voor ons een troostende gedachte. Jezus is niet alleen door de dood heen gegaan, wat een van de vreselijkste dingen is die je kan meemaken: onrechtvaardig, verlaten door iedereen, door de joodse leiders in de godsdienst, gekruisigd door de Romeinse bezetters en bovendien verlaten door zijn leerlingen. Dat laatste mogen we niet vergeten. Jezus is helemaal alleen gestorven. Het dodenrijk is de plaats waar alle relaties ophouden te bestaan. Wel, Hij is er geweest. Het feit dat Jezus ‘neergedaald is ter helle’, betekent dat er geen enkele plaats is waar Hij niet gekomen is. Dat is bemoedigend voor ons. Er is geen enkele plek waarvan ik kan of mag zeggen: ‘Ja, hier ben ik dan ook letterlijk Godverlaten en Jezus-verlaten’. Neen, Hij is er geweest.”

“Zoals we het kunnen ‘lezen’ op de mooie iconen: Hij kwam om de mensen eruit te halen. Hij bracht de boodschap: ‘Ook jullie zijn verlost’. De mensen die al zoveel eeuwen overleden zijn en Jezus niet hadden kunnen kennen, ook zij zijn verlost. Dat zie je op de **verrijzenisicoon** waar Jezus de poorten van de hel vertrappt. Hij bevrijdt Adam en Eva en alle figuren die in de Bijbel vernoemd worden uit die plaats van verdoemenis. En Hij trekt ze mee.”

“Stille Zaterdag is een dag waarop we de *communio*, de gemeenschap, voelen met hen die overleden zijn. Je zou het daarbij kunnen houden en zeggen: het leven is dan gedaan. Maar daar waar wij denken dat het leven gedaan is, komt Jezus zeggen: ‘Ik kom ook bij jullie. Ik ben ook dood maar ik laat jullie niet alleen, zelfs jullie niet’. Er is werkelijk niemand die moet wanhopen.”

“Stille Zaterdag is voor mij een heel troostende dag. Je bereidt je voor op Pasen, het is nog geen Pasen, maar er is ook geen lijden meer want iemand die dood is, die lijdt niet meer. Het is het kantelpunt tussen het einde van een werelds bestaan en een nieuw leven dat begint. Het is heel troostend dat te mogen meemaken.”

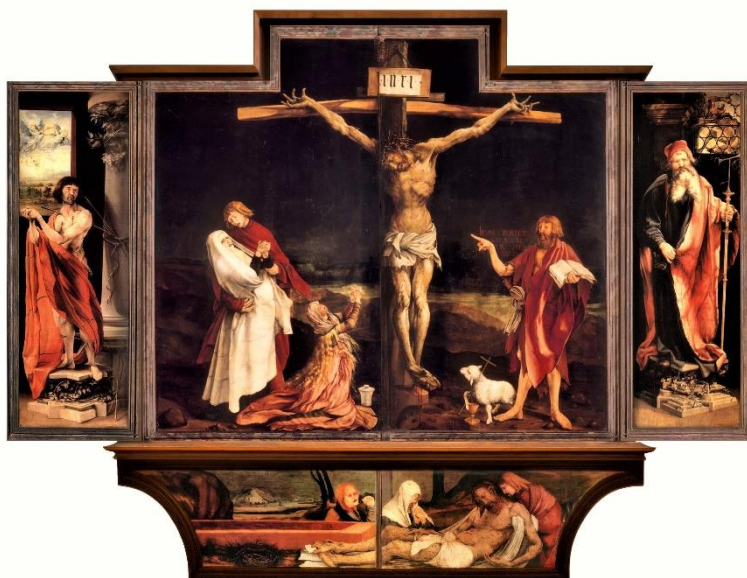
© Joris Van Ael

Op zondag vieren we Pasen. De Heer is verrezen! Maar wat betekent dat? Wat moeten we ons daarbij voorstellen?

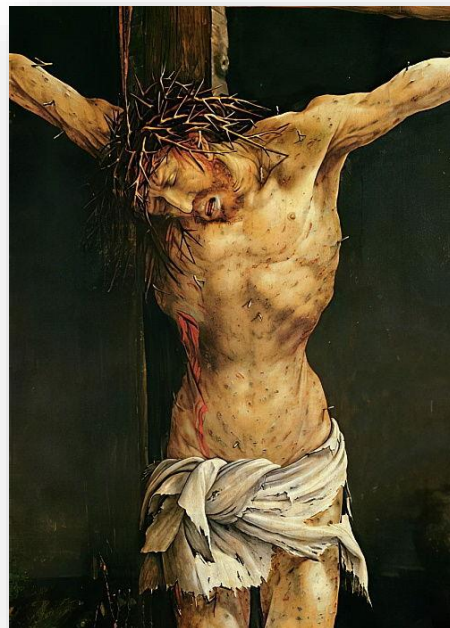
“Ik zou graag beginnen met een citaat van Isaac van Ninive (dat is rond het jaar 700, dus lang geleden) die een uitspraak heeft gedaan die misschien voor sommige christenen shockerend zal zijn: ‘De enige echte zonde is te twifelen aan de verrijzenis’. De verrijzenis, dat is wat we noemen het *kerygma*, dat is datgene wat we belijden. Dààrvoor zijn we christen. Ik weet heel goed dat ik dat zeg in een wereld en in een maatschappij waarin sommige christenen zullen zeggen: ‘Ik geloof dat niet’. Maar tegen hen moet ik zeggen: het gaat juist dààr om!”

“De vraag was: ‘hoe stel je je dat voor?’. Dat is misschien het eerste wat men wil weten. Maar we kunnen ons dat niet voorstellen. We kunnen dat wel beleven. We zien de kracht van de verrijzenis in het feit dat martelaars trouw blijven tot in de dood. Martelaars zijn mensen zoals wij, ze hebben schrik van de dood zoals wij. Maar ze ontvangen de kracht om trouw te blijven. Martelaars zijn niet altijd grote theologen.”

“Kunstenaars hebben geprobeerd de verrijzenis uit te beelden. Dat is bijna altijd een beetje ontgoochelend. Wat mij persoonlijk aanspreekt is het bekende **retabel van Matthias Grünewald in Colmar.**”

“Het is misschien de meest afgrijselijke voorstelling van een kruising die ik ken. Volgens mij is alleen *The Passion* van Mel Gibson nog erger. Ik ben onbekwaam om daar de geseling van Jezus nog eens te bekijken. Ik heb dat éénmaal gezien maar de volgende keren heb ik altijd de ogen gesloten of – als ik kon – de scène overgeslagen. Ik kan daar niet tegen. Het is erger dan het schilderij van Grünewald omdat je de handeling ziet van geselen en dat duurt te lang.”

“Waar men minder naar kijkt, is de achterkant van het retabel in Colmar waarin de verrijzenis weergegeven wordt. Ik vind het wel een van de mooiste schilderijen daarover. Jezus is bijna alleen licht. Er is zodanig veel licht dat je z’n lichaam bijna niet meer ziet. Je ziet alleen twee ogen en dan de wonden in zijn handen. Je ziet ook de onderkant van zijn lichaam en het rode kleed. Het verblindende licht is misschien nog het beste beeld. Bij Grünewald zie je duidelijk dat het gaat om een persoon. Het is niet alleen licht in de abstracte zin van het woord, het is een mens die licht is. Met ogen, met de wonden in de zijde en de handen die de Gekruisigde tonen. En

toch, ook hier: het blijft allemaal zo onvolmaakt als voorstelling. Ik verwijs liever naar de kracht van de verrijzenis die we zelf kunnen meemaken. Voor de christenen is dat de vrucht van het doopsel.”

“Heel ons leven draait rond twee polen: de angst voor de dood en de vraag naar liefde. Met die twee woorden kan je alles uitdrukken. Onderliggend aan iedere vraag die ik stel (hoe materieel ze ook is) zit altijd de vraag naar relatie, naar liefde. Het is de enige vraag en het is een positieve vraag. En de enige angst die ik heb, dat is angst voor de dood. Die drukt zich uit in alle andere vormen van angst. Als ik angstig ben om besmet te worden met het coronavirus, dan gaat het niet over het virus. De angst is: ik ga misschien dood. Of als ik ziek word, dan heeft dat iets van de smaak van de dood. Iedere ziekte heeft dat. Mijn werk kwijt zijn, dat is een rouwproces. Het heeft iets van de dood.”

“Op mijn veertigste heb ik een midlife crisis meegemaakt, al besepte ik dat toen niet goed. Het was een periode dat ik me niet zo goed in mijn vel voelde. Ik vroeg aan een vriend psycholoog: ‘Wat betekent dat toch? Ik ben niet zoals ik gewoonlijk ben. Ik sta meestal toch optimistisch in het leven’. Hij zei me: ‘Dat is de midlife crisis, want nu word je voor de eerste keer geconfronteerd met de dood’. Ik had niet gedacht aan de dood natuurlijk, ik was nog maar veertig jaar. Maar toen hij dat zei, heb ik gevoeld dat hij gelijk had. Als je veertig bent, dan zeg je in je leven: ‘Tiens, tot nu toe kon ik dromen alles wat mogelijk is. Ik kon opnieuw studies beginnen, ander werk zoeken, ik kon nog huwen’. Vanaf die leeftijd ga je zeggen: ‘Er zijn dingen die niet meer mogelijk zijn, ik moet daar niet meer van dromen. Ik ben mijn almacht kwijt of toch een bepaalde vorm van macht’. Dat is een rouwproces want het is een echte confrontatie met de dood, de dood waarbij je alles zal kwijt zijn. Alles wat met angst te maken heeft, heeft te maken met de dood. Alles wat met vragen naar leven te maken heeft, draait om liefde en relatie.”

“De verrijzenis is mogen geloven en ervaren dat het leven sterker is dan de dood. Zo is het ook gebeurd met Jezus, zo gebeurt het met veel medemensen die de verrijzenis beleven. In die tweepoligheid van dood en liefde die tegenover elkaar staan, is de liefde sterker dan de dood. Ik sta altijd voor die keuze, heel mijn leven lang. Welke weg kies ik? Zoals in het boek Deuteronomium in het Oude Testament: ‘Kies de weg van het leven’. Wij zeggen: ‘Kies de weg van de verrijzenis’.”

